

Бабенко А. Ю.,*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства
Університету державної фіскальної служби України***Небесна М. О.,***кандидат юридичних наук,
доцент кафедри фінансового права
Університету державної фіскальної служби України*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ МИТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА У ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

Анотація. Стаття присвячена дослідженню юридичної відповідальності за порушення митного законодавства, проаналізовано різноманітні підходи до встановлення відповідальності у сфері оподаткування на прикладі таких країн, як Туркменістан, Вірменія, Таджикистан, Казахстан, Азербайджан, США, Франція, Італія. Розглянуто розмежування юридичної відповідальності. Зроблено акцент на тому, що відповідальність за порушення митного законодавства є міжгалузевим правовим інститутом. Варто зазначити, що у зарубіжних країнах за фінансові правопорушення у сфері митного регулювання застосовується адміністративна, фінансова та кримінальна відповідальність. Однак у кожній державі відповідальність за порушення митного законодавства має свої особливості.

Критерієм розмежування видів юридичної відповідальності за порушення митного законодавства є воля законодавця (вид відповідальності залежить від того, у якому нормативно-правовому акті її передбачено), а не ступінь суспільної небезпеки протиправного діяння. Водночас у деяких державах (наприклад, США, Велика Британія, Франція, Італія) адміністративно-правові та кримінально-правові санкції за фінансові правопорушення встановлені не в адміністративному або кримінальному законодавстві, а у спеціальних фінансових законах. У цьому разі основний критерій розмежування видів юридичної відповідальності застосовується опосередковано, через порівняння суворості санкцій за правопорушення, тому для більшості зарубіжних держав важливе те, що у законодавстві передбачено санкції за порушення фінансово-правових приписів митного законодавства, а в якому саме законі – це другорядне питання.

Покажемо, що, на відміну від України, у колишніх країнах Союзу Радянських Соціалістичних Республік адміністративна відповідальність за порушення митного законодавства встановлена в Кодексі про адміністративні правопорушення, а не в Митному кодексі. Це є правильним підходом, і українському законодавцю доцільно його використати. Заслугує на увагу також установа в цих країнах кримінальної відповідальності за ухилення від сплати митних платежів, що, відповідно, зумовлює розгляд і прийняття рішення щодо доцільності такого виду відповідальності в Україні.

Фінансово-правова відповідальність у сфері митного регулювання в зарубіжних країнах недостатньо чітко регламентована. Це пояснюється насамперед відсутністю її

законодавчого визначення, тому говорити про такий вид юридичної відповідальності за порушення митного законодавства можна лише на основі встановлення правової природи конкретної відповідальності у цій сфері. Аналіз іноземного законодавства дає змогу стверджувати, що фінансово-правова відповідальність за порушення митного законодавства може застосовуватися у вигляді штрафу та/або пені. Установлення відповідальності за порушення порядку здійснення валютних операцій у сфері зовнішньоекономічної діяльності залежить від особливостей державних і економічних процесів у конкретній країні. Задля вдосконалення положень Митного кодексу України доцільно використати досвід Республіки Узбекистан щодо законодавчого закріплення в митному законодавстві особливостей здійснення валютного контролю у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

Ключові слова: юридична відповідальність, правопорушення, митне законодавство, митні правовідносини, митне регулювання.

Постановка проблеми. Невизначеність та завуальованість фінансово-правової відповідальності у сфері державної митної справи у чинному законодавстві України зумовлює необхідність вивчення досвіду зарубіжних країн щодо правового регулювання відносин у зв'язку зі вчиненням правопорушення у процесі або щодо переміщення предметів через митний кордон.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розвиток митного законодавства України досліджувався багатьма українськими вченими. Необхідно відзначити праці таких науковців, як Е.С. Дмитренко, Ю.В. Оніщик, Д.М. Лук'янець, А.Й. Іванський. Більшість наукових праць спрямована на дослідження особливостей розвитку митної справи загалом, а питання юридичної відповідальності за порушення митного законодавства ще не отримали свого належного наукового висвітлення, оскільки в різних країнах використовуються різноманітні підходи до встановлення відповідальності у сфері митного регулювання.

Метою статті є дослідження правового регулювання відповідальності за порушення митного законодавства у зарубіжних країнах, а також виокремлення методів, які використовуються в різних країнах для встановлення відповідальності у сфері митного регулювання.

Виклад основного матеріалу. Аналізуючи законодавство зарубіжних країн щодо відповідальності у митній сфері, передусім звертаємо увагу на одну із системоутворювальних категорій митного законодавства – «митні платежі». Необхідно відзначити, що не всі країни мають чітко розмежовані види митних платежів. Наприклад, у Республіці Туркменістан [1], Республіці Вірменії [2], Республіці Узбекистан [3] та Республіці Таджикистан [4] до митних платежів віднесено мито, податок на додану вартість, акциз та митні збори. Натомість у Республіці Казахстан, Республіці Азербайджан та Республіці Молдова поняття «митні платежі» трактується дещо інакше.

Зокрема, у ст. 4 Кодексу Республіки Казахстан «Про митну справу Республіки Казахстан» зазначено, що митні платежі – це ввізні та вивізні мита, митні збори, що підлягають сплаті до бюджету платником у зв'язку з переміщенням товарів через митний кордон. У цій же статті окремо виділяються податки (податок на додану вартість та акциз), що сплачуються під час ввезення товарів на митну територію [5]. У ст. 17 Митного кодексу Азербайджанської Республіки поняття «митні платежі» охоплює мито, податки, митні збори, державне мито за видачу юридичним і фізичним особам ліцензії на митну діяльність, плату та інші платежі, що справляються в установленому порядку митними органами [6]. Згідно зі ст. 1 Митного кодексу Республіки Молдови, митні платежі – це мито, податки (податок на додану вартість, акцизи), збір за здійснення митних процедур, інші платежі [7].

Не проводить чіткого розмежування між окремими видами митних платежів також законодавство країн Європейського Союзу, відносячи до них будь-які платежі, що справляються під час перетину товарами митного кордону. В одному зі своїх рішень Суд ЄС навіть зазначив, що такою категорією буде розглядатися послуга зі складання або оформлення спеціального документа, достатнім буде дотримання умови, що це обтяження пов'язано з фактом перетину кордону, а не викликано економічною необхідністю [8, с. 6].

У зв'язку з цим під митними платежами у законодавстві зарубіжних країн необхідно розуміти податки, збори, мито, а також інші платежі, які справляються під час переміщення товарів через митний кордон. Слід також зазначити, що відносини у сфері адміністрування митних платежів регламентуються як митним, так і податковим (насамперед це стосується таких видів митних платежів, як податки) законодавством.

У зарубіжних країнах за невиконання або неналежне виконання обов'язку зі сплати митних платежів передбачено, як правило, фінансову та адміністративну, а в деяких державах – і кримінальну відповідальність. Однак у кожній державі відповідальність за порушення митного законодавства має свої особливості.

Насамперед необхідно визначитися з критерієм розмежування адміністративної, фінансової та кримінальної відповідальності. Вже тут виникає перша складність. Річ у тім, що прийнятий у вітчизняній науці і зрозумілий критерій ступеня суспільної небезпеки протиправного діяння в західноєвропейській правовій доктрині не визнається істотною ознакою розмежування видів юридичної відповідальності. У країнах Європи і США таким критерієм є воля законодавця. Так, якщо санкції за правопорушення передбачені в кримінальному законі, то це означає наявність кримінальної відповідальності; якщо санкції встановлені в адміністративному законі, то це означає адміні-

стративну відповідальність за правопорушення; якщо санкції за правопорушення передбачені у фінансовому законі, то це означає наявність фінансової відповідальності [9, с. 463].

У деяких державах, зокрема у США, Великій Британії, Франції та Італії, санкції за фінансові правопорушення встановлені не в адміністративному або кримінальному законодавстві, а у спеціальних фінансових законах. У цьому разі основний критерій розмежування кримінальної та адміністративної відповідальності застосовується опосередковано, через порівняння суворості санкцій за правопорушення. Так, якщо фінансовий закон передбачає арешт на строк менше мінімального терміну позбавлення волі, встановленого Кримінальним кодексом, то йдеться про адміністративну відповідальність; якщо закон установлює штраф, розмір якого нижче мінімального штрафу, передбаченого Кримінальним кодексом, то це також означає адміністративну відповідальність. Розмежування кримінального та адміністративного штрафу можна проводити за іншим критерієм, а саме залежно від державного органу, що накладає штраф. Так, адміністративний штраф установлюється адміністративними органами, а кримінальний – тільки судом [9, с. 463–464].

У США відносини щодо сплати митних платежів регулюються як спеціальним Міжнародним податковим кодексом, так і Кодексом внутрішніх державних доходів (Внутрішній податковий кодекс). Окремо в законодавстві США фінансові правопорушення у митній сфері не виділені, вони розглядаються як невиконання або неналежне виконання обов'язку зі сплати податків загалом [10, с. 30].

За фінансові правопорушення застосовується два види фінансово-правових санкцій, а саме штраф та пеня [11, с. 342]. Кримінальна відповідальність за кримінальні правопорушення фінансової спрямованості у федеральному законодавстві передбачена не Кримінальним кодексом (розд. 18 Зводу законів США), а Кодексом внутрішніх державних доходів (розд. 26 Зводу законів). Кримінально-правові санкції передбачають, як правило, такі види покарання, як позбавлення волі та штраф. Тільки три із 48 основних статей, що встановлюють кримінальну відповідальність за податкові злочини, не передбачають позбавлення волі. За Кодексом внутрішніх державних доходів, середньостатистичне покарання за один злочин – один рік позбавлення волі; за два злочини – до п'яти років позбавлення волі. Конфіскація обов'язкова, й обсяг її включає як шкоду від злочину, так і відшкодування витрат на організацію і ведення кримінального процесу.

Необхідно відзначити, що фінансове законодавство США характеризується посиленням санкцій. Згідно з Кодексом внутрішніх державних доходів (ст. 7203 розд. 26 Зводу законів США), несвоєчасне подання податкової декларації може кваліфікуватись як кримінальний злочин. У разі визнання провини підсудного суд може позбавити його волі на строк до 1 року або накласти штраф. Спроба ухилитися від сплати податку шляхом подання неправдивої декларації вважається ще більш тяжким злочином, і обвинувачений може бути засуджений до позбавлення волі на 5 років [12, с. 93, 105–106].

Жорсткість санкцій за фінансові правопорушення в американському законодавстві досягається не тільки шляхом використання такого кримінального покарання, як позбавлення волі, але й «ефективним» моделюванням штрафних санкцій, які передбачають суттєві матеріальні наслідки для

правопорушника. Так, за недоплату податків у зв'язку з недоотриманням установлених вимог Кодекс про внутрішні доходи передбачає такий комбінований штраф: 5% від несплаченої суми плюс 50% від суми, яку платник податків отримав би в разі розміщення цих грошей у банку, виходячи зі стандартних банківських ставок. Друга частина штрафної санкції спрямована насамперед на забезпечення дієвості покарання та уникнення профанації штрафного впливу: нерідко абсолютний розмір сплачуваних штрафів незрівнянно малий порівняно з потенційним доходом, який може бути отриманий у разі вигідного вкладення несплачених податків. Прив'язка розміру штрафу до результатів можливої капіталізації податкових сум – це надійний засіб запобігти ситуації, коли платнику податків стає вигідніше не платити податок, а вкладати заощаджені кошти в обіг і отримувати доходи, які суттєво перевищують розміри встановлених законом санкцій [12, с. 106].

Європейський підхід (так умовно може бути названа друга тенденція зарубіжного законодавства щодо встановлення податкових санкцій) відрізняється більш гуманним поводженням з порушниками податкових норм. Останнім часом для європейського законодавства стала характерною декриміналізація низки санкцій за податкові правопорушення, тобто виділення їх зі сфери кримінального права. При цьому кримінальні санкції часто замінюються системою платежів (доплат до податків), які стягуються не судами, а іншими державними органами [12, с. 107].

Наприклад, за турецьким законодавством, у разі виявлення продажу товарів за умисно заниженими цінами постачальник обкладається антидемпінговим податком і додатковим компенсаційним збором. У цьому разі антидемпінгове мито забезпечує відшкодування шкоди, додатковий компенсаційний збір має характер штрафних санкцій [12, с. 107]. Повторне вчинення податкового правопорушення однією і тією ж самою особою приводить до значного збільшення розміру штрафних санкцій (повторний штраф). Так, у Законі Швейцарії «Про прямий федеральний податок» за неподання в установленний термін декларації та іншої інформації, яка є необхідною для податкового органу, штраф, передбачений у розмірі від 1 000 франків, за повторне порушення збільшується в десять разів (від 10 000 франків) [13].

Разом з основними санкціями за податкові злочини і проступки (позбавлення волі, кримінальний арешт, штраф тощо) також можуть застосовуватися різні додаткові санкції (конфіскація майна, придбаного за кошти, приховані від оподаткування; позбавлення прав на прибуток, який винний міг би отримати за операцію, здійснену до засудження; заборона брати участь у публічних торгах; заборона на роботу в державних установах; обмеження у виборчих правах, а також позбавлення інших цивільних прав, таких як права носити зброю, бути опікуном, позбавлення водійських прав) [13].

У Великій Британії законодавство про відповідальність за фінансові правопорушення не є систематизованим. До джерел права належать як законодавчі акти, так і норми загального права. Деліктні фінансово-правові норми можуть міститися як у фінансових законах (Закон «Про порядок збору податків» 1970 року, Закон «Про грошові платежі» 1935 року, Закон «Про фінанси» 1986 року), так і в законах, що регулюють окремі аспекти фінансових відносин (Закон «Про магістратські суди» 1980 року). Закон «Про порядок збору податків» 1970 року

передбачає дві фінансово-правові санкції, такі як штраф та пеня [11, с. 341–342]. Основним нормативно-правовим актом щодо відповідальності за порушення митного законодавства є Закон «Про митні та акцизні збори» 1979 року. Серед фінансових правопорушень у сфері митного регулювання слід виділити незаконний імпорту та експорту товарів, що пов'язаний з умисним ухиленням від сплати мита; неправильне заповнення митної декларації та умисне приховування інформації про експортовані товари; надання неправдивої інформації задля отримання податкової пільги (звільнення від сплати митних платежів) [9, с. 467].

У Франції правовими актами, які передбачають відповідальність за фінансові правопорушення у сфері митного регулювання, є Загальний кодекс про податки 1950 року та Кримінальний кодекс 1992 року. Відповідальність за правопорушення у сфері податкових та митних відносин передбачена в розділі «Покарання» Загального кодексу про податки, який складається з двох підрозділів. Перший містить загальні положення, що встановлюють відповідальність за правопорушення, пов'язані з усіма видами податків, а другий включає статті, що закріплюють відповідальність за правопорушення, пов'язані з окремими видами податків. Слід відзначити, що за правопорушення, скоєні у зв'язку зі сплатою прямих податків, крім штрафів, пені та позбавлення волі, суд може встановити додаткові міри покарання у формі тимчасової заборони займатися комерційною та виробничою діяльністю, а також незалежними професіями. У разі повторного правопорушення термін заборони може бути подвоєний [9, с. 468–469].

Несистематизованим є законодавство про відповідальність за фінансові правопорушення податкового та митного спрямування в Італії. Відповідні норми можуть міститися в законах (Закон «Загальні положення про відповідальність за порушення фінансових законів» від 7 січня 1929 року № 4), декретах-законах (Декрет-закон від 14 січня 1991 року № 7), декретах Президента Республіки (Звід законодавчих положень у сфері митних правил, затверджений Декретом Президента Республіки від 23 січня 1973 року № 43). Кримінальний кодекс Італії не містить норм, які передбачають відповідальність за податкові правопорушення. Ці норми становлять зміст названих спеціальних законів. Однак поділ фінансових правопорушень у митній сфері на злочини і проступки здійснюється на основі загальної норми Кримінального кодексу, що визначає поняття злочину й проступку [9, с. 469].

Серед ухилень від сплати податків із учиненням шахрайських дій у митній сфері варто виділити незаконне відновлення податкових пільг для товарів, що були раніше імпортовані, а згодом вироблені на місцевих підприємствах і в подальшому поставляються на експорт; здійснення відносно імпортованого або товару, що експортується, штучних операцій задля ухилення від сплати митних платежів. Ці правопорушення караються кримінальним штрафом, який встановлюється в розмірі, пропорційному завданому збитку. Італійське законодавство передбачає, крім основного, додаткові покарання щодо осіб, винних у скоєнні фінансових правопорушень, зокрема довічну заборону на роботу у фінансових установах; тимчасову заборону на заміщення посад, участь у фінансових справах, заміщення посад у керівних органах юридичних осіб та підприємств, ведення переговорів з публічною адміністрацією [9, с. 470].

До фінансових проступків у сфері митного регулювання законодавство відносить такі протиправні діяння, як порушення термінів сплати податків, що приводить до покарання у вигляді штрафу; неподання у фінансові органи документів фінансової звітності особами, які займаються продажем товарів або наданням послуг, що приводить до кримінальної відповідальності у вигляді арешту або штрафу. Діяння, пов'язані з несплатою податків без скоєння шахрайських дій, кваліфікуються законодавцем як фінансові проступки. Ті ж самі діяння, що супроводжуються шахрайськими діями, будуть кваліфікуватися як фінансові злочини [9, с. 470–471].

У Німеччині основним джерелом права у сфері відповідальності за фінансові правопорушення податкового та митного спрямування є Положення про податки 1977 року. У цьому Положенні передбачено кримінальну та адміністративну відповідальність за вчинення податкових правопорушень. Наприклад, за порушення законодавства, яке приводить до створення можливості ухилення від сплати митних платежів, передбачено адміністративну відповідальність у вигляді штрафу, а за ухилення від сплати податків, порушення митних правил – кримінальну відповідальність у вигляді штрафу або позбавлення волі [9, с. 464–465].

Незважаючи на те, що практично всі склади податкових злочинів визначені в Положенні про податки, Кримінальний кодекс Німеччини також містить кілька норм, що входять у систему податкового деліктного права. Зокрема, самостійними видами податкових злочинів є підробка знаків сплати митних платежів та приховування майна задля ухилення від оподаткування. Ознаки цих злочинів містяться не в податковому, а в кримінальному законі. Особи, які вчинили такі злочини, підлягають покаранню у вигляді штрафу або позбавлення волі. Крім цього, законодавство Німеччини передбачає можливість додаткового покарання за вчинення податкових злочинів. Наприклад, суд може призначити додаткове покарання у вигляді конфіскації предметів, прихованих від податків, або коштів, що використовувались як знаряддя злочину. Для осіб, засуджених до позбавлення волі на строк більше одного року, додатковим покаранням може бути встановлена заборона займати державні посади протягом установленого законодавством терміну [9, с. 465–466; 13].

У Японії відповідальність за фінансові правопорушення у сфері митного регулювання передбачена в Законі «Про справляння державних податків» та у Кримінальному кодексі. Зауважимо, що Загальна частина Кримінального кодексу Японії виконує функцію Загальної частини всього кримінального законодавства Японії зі встановленими обмеженнями. Про це, зокрема, йдеться у ст. 8 Кримінального кодексу Японії: «Загальні положення цього закону застосовуються також щодо злочинів, покарання за які передбачені іншим законодавством, однак це не стосується випадків, коли в цьому законодавстві є спеціальні норми». Наприклад, відмінні від Загальної частини Кримінального кодексу Японії положення про конфіскацію містяться в Законі «Про податок на алкогольні напої» [13].

Відповідальність за фінансові правопорушення податкового та митного спрямування передбачена у податковому й кримінальному законодавстві також у таких країнах, як Польща, Словаччина та Чехія. Кримінальна відповідальність застосовується у вигляді штрафу, конфіскації предметів, заборони здійснювати певну господарську діяльність або позбавлення волі тощо, а фінансова – у вигляді штрафу, пені, втрати

права на пільгу або звільнення від податку, додаткового податкового зобов'язання, застосування більш високої податкової ставки порівняно з тією, яка була застосована. Зауважимо, що, на відміну від Польщі та Словаччини, у Чехії відсутній спеціальний податковий кримінальний кодекс, а податкові злочини визначені у Кримінальному кодексі [14, с. 130–133; с. 234–240; с. 311–312].

Варто зазначити, що у більшості держав під час притягнення до відповідальності за порушення податкового законодавства враховується наявність вини платника податків у скоєнні відповідних правопорушень. Так, наприклад, у Німеччині притягнення як до адміністративної, так і до кримінальної відповідальності за вчинення податкових правопорушень можливе тільки щодо винних вчинених діянь. Однак в окремих державах, зокрема в Бразилії, Ізраїлі, Канаді, Колумбії, Саудівській Аравії, Словаччині, Румунії, Чехії, Швеції, Японії, вина платника податків може не враховуватися. У Канаді незалежно від вини платника податків під час здійснення повторного порушення протягом трьох років особа зобов'язана сплатити штраф у розмірі 10% від суми незадекларованого податку [15].

Стосовно відповідальності за порушення порядку здійснення валютних операцій у сфері зовнішньоекономічної діяльності слід зауважити, що механізм валютного контролю історично складається в кожній державі з урахуванням специфічних умов її розвитку. Безпосередній вибір форм і методів валютного контролю залежить від особливостей державних і економічних процесів у конкретній державі. Активне використання валютний контроль отримує в умовах економічних криз або задля відновлення народного господарства (наприклад, у повоєнний період) [16, с. 213].

Наочним прикладом для України є світова практика застосування валютного контролю. Цей вид контролю активно використовувався абсолютною більшістю держав у критичні для їхніх економік періоди і був пов'язаний з необхідністю відновлення господарства в повоєнні роки або в період лібералізації економічних відносин задля захисту фінансової самостійності стабільності грошової системи, зміцнення курсу національної валюти, мобілізації валютних резервів. Система зазначеного механізму досить успішно реалізовувалася в різні періоди в Австрії, Великобританії, Ірландії, Іспанії, Італії, Німеччині, Новій Зеландії, Франції, Японії та інших державах. Більшість країн, що розвиваються, країни з перехідними економіками тією чи іншою мірою використовують можливості цього механізму. Так, відповідно до даних Міжнародного валютного фонду, тільки обов'язкова умова репатріації валютної виручки нині зафіксована в правових актах близько п'ятдесяти держав. До них, зокрема, входять Ізраїль, Іран, Китай, Кіпр, ПАР, Польща, Туреччина, Угорщина, Чехія. В Греції і Португалії існують обмеження на операції, пов'язані з рухом капіталу. У Польщі повноту репатріації валютної виручки контролюють уповноважені банки за наявності ліберальної заявної системи відкриття рахунків резидентами за кордоном [17, с. 381–382].

Нині майже у всіх розвинених країнах валютний контроль скасовано, тому що він виконав свої функції. Крім того, застосування адміністративних методів суперечить принципам Міжнародного валютного фонду. Однак більшість країн, що розвиваються, активно використовує його можливості. Необхідно також відзначити, що навіть у разі формального скасування валютного контролю, як правило, здійснюється спостереження

за процесами, що відбуваються під час руху капіталів. Сьогодні все більше уваги в розвинених країнах стало приділятися вдосконаленню законодавства у зв'язку з погіршенням платіжних балансів, боротьбою з «відмиванням» злочинно нажитих капіталів, «брудних» грошей, податковим шахрайством, тому в країнах зі скасованим валютним контролем стали застосовуватися окремі його елементи (Великобританія, Франція), насамперед у сфері контролю за рухом капіталів [17, с. 382].

Заслугує на увагу досвід Республіки Узбекистан щодо законодавчого закріплення у митному законодавстві особливостей здійснення валютного контролю у сфері зовнішньоекономічної діяльності. У Митному кодексі Республіки Узбекистан міститься Розділ V «Валютний контроль і моніторинг зовнішньоторговельних операцій в митній справі», у якому описано контроль за ввезенням і вивезенням готівкової національної валюти Республіки Узбекистан та іноземної валюти (ст. 240); здійснення перевірки під час ввезення та вивезення фізичними особами готівкової національної валюти Республіки Узбекистан та іноземної валюти (ст. 241); заходи, що запроваджуються в разі виявлення правопорушень, пов'язаних із незаконним ввезенням і вивезенням готівкової національної валюти Республіки Узбекистан та іноземної валюти (ст. 242); здійснення моніторингу за зовнішньоторговельними операціями (ст. 243); взаємодію митних органів з іншими уповноваженими органами під час здійснення моніторингу зовнішньоторговельних операцій (ст. 244); заходи, що запроваджуються під час виявлення митними органами ознак порушень валютного законодавства (ст. 245) [3].

Висновки. Підсумовуючи викладене, маємо зазначити, що в зарубіжних країнах за фінансові правопорушення у сфері митного регулювання, як правило, застосовується адміністративна та кримінальна відповідальність. У деяких країнах є також фінансово-правові санкції за порушення митного законодавства. Водночас найбільш поширеною санкцією за порушення фінансово-правових приписів у митній сфері є штраф. Санкції за порушення встановлених перед державою фінансових зобов'язань у сфері митного регулювання можуть бути розміщені в митному, фінансовому, адміністративному та кримінальному законодавстві. При цьому в багатьох країнах адміністративно-правові, кримінально-правові санкції передбачені в спеціальних фінансових законах, тому для більшості зарубіжних держав важливе те, що у законодавстві передбачено санкції за порушення фінансово-правових приписів митного законодавства, а в якому саме законі – це другорядне питання.

Література:

1. Таможенный кодекс Туркменистана. URL: http://minjust.gov.tm/ru/mmerkezi/doc_book_det.php?book_id=3.
2. Таможенный кодекс Республики Армения от 6 июля 2000 года. URL: http://keden.kz/ru/tam_kodex_armenii2015.php.
3. Таможенный кодекс Республики Узбекистан : Закон «Об утверждении Таможенного кодекса Республики Узбекистан» от 20 января 2016 года № ЗРУ-400. URL: http://www.lex.uz/pages/getpage.aspx?lact_id=2876352.
4. Таможенный кодекс Республики Таджикистан от 3 декабря 2004 года. URL: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=30411425#pos=100;-168.
5. Кодекс Республики Казахстан : Закон «О таможенном деле в Республике Казахстан» от 30 июня 2010 года № 296-IV (Таможенный кодекс). URL: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=30776062#pos=0;0.

6. Таможенный кодекс Азербайджанской Республики от 24 июня 2011 года. URL: <http://www.az-customs.net/rus/1296.htm>.
7. Таможенный кодекс Республики Молдова от 20 июля 2000 года № 1149. URL: <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=2&id=319745>.
8. Жамкочьян С.С. Единое таможенное законодательство Европы: от Римского договора к Модернизированному Таможенному кодексу. *Митна справа*. 2010. № 4 (70). С. 3–12.
9. Финансовое право / отв. ред. Е.Ю. Грачева, Г.П. Толстопятенко. Москва, 2007. 528 с.
10. Ларичев В.Д., Гильмутдинова Н.С. Таможенные преступления. Москва, 2001. 608 с.
11. Иванский А.И. Финансово-правовая ответственность: теоретический анализ. Одеса, 2008. 504 с.
12. Козырин А.Н. Налоговое право зарубежных стран. *Вопросы теории и практики*. Москва, 1993. 112 с.
13. Козырин А.Н. Налоговые преступления и проступки: опыт зарубежных стран. URL: <http://www.kozyrin.narod.ru/fr19.htm>.
14. Налоговое право стран Восточной Европы. Общая часть: Беларусь, Польша, Россия, Словакия, Украина, Чехия / отв. ред. М.В. Карасева (Сенцова), Д.М. Щекин. Москва, 2009. 336 с.
15. Килингарова Е.В. Налоговое право зарубежных стран : учебник для бакалавриата и магистратуры. Санкт-Петербург, 2015. 354 с. URL: http://stud.com.ua/31253/pravo/osnovni_porushennya_podatkovogo_zakonodavstva#331.
16. Крохина Ю.А., Смирникова Ю.Л., Тютина Ю.В. Валютное право. Москва, 2007. 378 с.
17. Артемов Н.М., Ячменев Г.Г. Финансово-правовое регулирование внешнеэкономической деятельности. Москва, 2009. 536 с.

Babenko A., Nebesna M. Legal regulation of liability for violations of customs legislation in foreign countries

Summary. The article is devoted to the study of legal liability for violations of customs legislation, analyzes various approaches to establishing liability in the field of taxation on the example of countries such as Turkmenistan, Armenia, Tajikistan, Kazakhstan, Azerbaijan, USA, France, Italy, etc. Emphasis is placed on the fact that liability for violations of customs legislation is a cross-sectoral legal institution. It should be noted that in foreign countries for financial offenses in the field of customs regulation is administrative, financial and criminal liability. However, in each state the responsibility for violation of the customs legislation has the features.

The criterion for distinguishing between types of legal liability for violation of customs legislation is the will of the legislator (the type of liability depends on which legal act provides for it), and not the degree of public danger of an illegal act. In addition, in some countries (for example, the United States, Great Britain, France, Italy) administrative and criminal sanctions for financial offenses are not established in administrative or criminal law, but in special financial laws. In this case, the main criterion for distinguishing between types of legal liability is applied indirectly, by comparing the severity of sanctions for offenses. Therefore, it is important for most foreign countries that the legislation provides for sanctions for violations of financial and legal requirements of customs legislation, and in which law – this is of secondary importance.

It is noteworthy that, in contrast to Ukraine, in the former Soviet Union, administrative liability for violations of customs legislation is established in the Code of Administrative Offenses and not in the Customs Code. This is the right approach, and the Ukrainian legislator should use it. It is also noteworthy that these countries establish criminal liability for evasion of customs duties, which, accordingly, leads to

consideration and decision-making on the appropriateness of this type of liability in Ukraine.

Financial and legal responsibility in the field of customs regulation in foreign countries is not clearly regulated. This is primarily due to the lack of its legislative definition. Therefore, it is possible to claim this type of legal liability for violation of customs legislation only on the basis of establishing the legal nature of specific liability in this area. An analysis of foreign legislation suggests that financial and legal liability for violations of customs legislation may be applied in the form of fines and / or penalties. Establishing responsibility for

violating the order of foreign exchange transactions in the field of foreign economic activity depends on the characteristics of state and economic processes in a particular country. In order to improve the provisions of the Customs Code of Ukraine, it is advisable to use the experience of the Republic of Uzbekistan on the legislative enshrinement in customs legislation of the peculiarities of currency control in the field of foreign economic activity.

Key words: legal liability, offense, customs legislation, legal, customs regulation.